

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ТИЛОВИХ МІСТ В УМОВАХ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ м. УЖГОРОД)

Війна з росією, завдає величезних економічних збитків та впливає на рівень екологічної безпеки як складової частини національної безпеки.

Якщо розглядати повітря, як один з ключових об'єктів, стан якого впливає на здоров'я населення, забезпечення його якості неможливе як без системи моніторингу, так і без своєчасного реагування на результати моніторингу. Вплив на якість повітря у населених пунктах, що знаходяться у зоні активних бойових дій та у тилу значно різниться. У містах що розташовані у зоні бойових дій можна виділити наступні фактори що впливають на забруднення повітря [1]: бомбардування, руйнування будівель, пожежі, переміщення військової техніки, пошкодження сховищ палива та промислових підприємств. У тиллових населених пунктах вплив на якість повітря мають переважно процеси внутрішньої міграції з відповідним зростанням кількості автотранспорту, а також релокація підприємств. До м. Ужгород не відбулося перебезування великих виробничих об'єктів. Однак, кількість населення з початку військових дій зросла на 35% [2], відповідно і суттєво збільшилася кількість автотранспорту, що негативно впливає на якість повітря у місті. До прикладу, згідно з даними Закарпатського обласного центру з гідрометеорології (Рис. 1.), на який згідно з законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» [3] покладені функції моніторингу, у м. Ужгород спостерігається перевищення рівня ГДК по формальдегіду та оксидам нітрогену, причому концентрація формальдегіду перевищує ГДК у 3-6 разів. Формальдегід – високотоксична речовина, що спричиняє подразнюючу дію на слизові оболонки, негативно впливає на дихальну і нервову систему та має канцерогенну дію [4].

Рис.1. Середньодобові концентрації забруднювальних речовин у повітрі протягом 26 серпня – 5 вересня

Схожа ситуація спостерігається і у інших тиллових містах, у яких значно зросла кількість населення. Тому важливим є у такій ситуації приймати управлінські рішення на основі результатів моніторингу, для запобігання переходу із стану кризи у стан катастрофи у сферах якості навколишнього середовища та громадського здоров'я.

Для цього необхідно: покращити логістику міського транспорту, переходити на електричний міський транспорт, облаштувати автостоянки при в'їзді до міста, розвивати велоінфраструктуру, тощо.

Список використаних джерел

1. Hryhorczuk, D., Levy, B.S., Prodanchuk, M. et al. The environmental health impacts of Russia's war on Ukraine. *J Occup Med Toxicol*, 2024, 19 (1). <https://doi.org/10.1186/s12995-023-00398-y>.
2. Петрасюк В. Плюс 40 000 населення та нові бізнеси. Як змінився Ужгород за три роки повномасштабної війни. <https://www.liga.net/>. Суспільство. 08.03.2025. URL: <https://www.liga.net/ua/society/articles/plius-40-000-naselennia-ta-novi-biznesy-yak-zminyvsia-uzhhorod-za-try-roky-povnomasshtabnoi-viyny>.
3. Про охорону навколишнього природного середовища. : Закон України від 25.06.1991, № № 1264-XII : станом на 08.08.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
4. William E. Luttrell Toxic tips: Formaldehyde. *Chemical Health and Safety*, 2023, 10(3), 29-30. [https://doi.org/10.1016/S1074-9098\(03\)00024-8](https://doi.org/10.1016/S1074-9098(03)00024-8).